

“Arap Baharı”na “Türk Baharı” da Katılır mı?

Eski dünya tabir edilen coğrafyalarda yaşanan halk isyanlarıyla başlayan dönüşüm süreci, sınırları genişleyerek devam ediyor. Temelde diktatörlerin ülke kaynaklarını halkın istifadesine yeterince sunmaması ve halk iradesiyle otoriter rejimlerin iradesinin çatışması kaynaklı bir gelişme yaşanıyor eski dünyanın kadim bölgelerinde. Sürecin orta vadede tüm Arap ülkelerini kapsamaması artık kaçınılmaz gibi görünüyor. En muhkem görünen Suudi Arabistan'da dahi birkaç on yıl sonra, sembolik bir monarşinin devamı mümkün olsa bile, parlamenter sistemin ayak sesleri uzaktan da olsa duyulmaya başladı. Bu ayak seslerini başta Suud kraliyet ailesi olmak üzere tüm Körfez ülkeleri duyuyor olacak ki, son bir yıldır devasa çapta sosyal paketleri birbiri ardına açıklıyorlar.

Geçtiğimiz aylarda Yemen Devlet Başkanı Salih'in yetkilerini, kendisine ve ailesine sağlanacak dokunulmazlık karşılığında devretmesini baharın Libya'dan sonra kazandığı ilk zafer olarak değerlendirebiliriz. Doğal süreç devam etseydi Yemen'den sonra Bahreyn'e gelebilirdi bahar. Ama Bahreyn'de rejime muhaliflerin halkın önemli bir kısmını oluşturan Şii'lerden oluşması ve muhaliflerin üzerindeki İran gölgesi ABD'nin doğal sürece müdahalesini beraberinde getiriyor. Hem bu ülkedeki askeri üssünü kaybetmek istemeyen hem de İran'ın nüfuzunun bölgeye sızmasından endişe eden ABD faktörü, Bahreyn'e baharın gelişini gayri tabi bir şekilde geciktirecek.

¹ <http://www.tepav.org.tr/tr/ekibimiz/s/1198/Huseyin+Rasit+Yilmaz>

Arap baharının etkisinin Kuveyt gibi halkın refah seviyesinin yüksek olduğu bir ülkede dahi açık bir şekilde hissedilmeye başlaması, artık baharın başat faktörünün zenginliklerin bölüşürülmesinde yaşanan adaletsizliklerden kaynaklı olduğunu ifade edebileceğimiz eşiğin aşılmaya başlandığını göstermektedir. Artık temel isyan gerekçesi halkların iradesinin yönetimde vücut bulmamasıdır. Arap baharı coğrafyasındaki ülkelerin kalkınma istatistiklerine bakıldığında hemen hepsinde gelişme kaydedilmesine rağmen isyanların önüne geçilemediği görülmektedir.

Bu hususu izah etmek için “sosyal küreselleşme”nin boyutlarını kavramak durumundayız. Anılan ülkelerin gelişim hızı halklarının beklenti düzeyini karşılayamamakta, artık dünyadan kolaylıkla haberdar olan Arap halkları daha fazlasını talep etmektedirler. Benzer sıkıntılardan mustarip bir coğrafya için de önümüzdeki yıllarda bir bahar dalgasını beklemek mümkündür: Türk ülkeleri.

Esasında halkın iradesinin yönetimi belirlemesi noktasında bir baharın geçtiğimiz yıllarda Kırgızistan’da yaşandığına şahit olduk. Halk iki defa sokak hareketleriyle, bir müddet önce de demokratik genel seçimlerle devlet başkanını belirledi. Akayev’in devrilmesinden sonra gelen devlet başkanının da başka bir isyan dalgasıyla görevini bırakmak zorunda kalmasından sonra iktidar koltuğuna oturan Otunbayeva yönetiminin, geçtiğimiz aylarda demokratik seçimlerle görevi Atambayev idaresine bırakması, Orta Asya için umut verici bir örnek olmuştur. Bu anlamda Bişkek’in öncü rolünün hakkını teslim etmek gerek.

Kazakistan Devlet Başkanı Nazarbayev’in ülkesinde çok partili hayata geçilmesi gerektiği yolundaki son açıklamaları ve Kazakistan’ın gelişme eğrisi göz önüne alındığında demokratikleşmenin bölgede Bişkek’ten sonra Astana’da başlayacağı öngörülebilir. Kazakistan’da aylardır devam eden kitlesel işçi eylemleri de toplumsal mobilizasyon kabiliyetindeki yükselişi ortaya koymaktadır. Tabii bu sürece Kazakistan’da gittikçe güçlenen radikal dini grupların etkisi henüz ölçülebilir değildir. Özbekistan’daki silahlı dini grupların benzerinin Kazakistan’ın bazı bölgelerinde de etkin olmaya başlaması ABD ve Rusya’nın söz konusu ülkelerdeki iktidarlara desteğini arttırabilir bir faktör olma potansiyeli taşımaktadır.

Olası bir Türk baharına bazı bölge ülkelerinin şiddetli bir direnç göstermesi şaşırtıcı olmayacaktır. Her ne kadar kast edilen ülkelerde muhalefet üzerindeki yoğun baskı, muhaliflerin yaşam alanını sınırlandırıyor da, hala kitleleri harekete geçirebilecek bir kapasiteye sahip görünüyorlar. Bahara en şiddetli direnç göstermesi beklenen Özbekistan’da devlet başkanına muhalif neredeyse bütün kanaat önderlerinin yurt dışında ya da hapisanede olması baskının boyutunu ortaya koymaktadır. Diğer direnç göstermesi beklenen ülke olan Azerbaycan’da ise önceki dönemlerde iktidar tecrübesi bulunan toplumsal tabanı oldukça kuvvetli bir muhalefet bulunmaktadır. Her ne kadar Azerbaycan son yıllarda doğal kaynaklarını kentleşme ve alt yapı ağırlıklı yatırımlara yönlendirmeye başlasa da bu durumun toplumsal huzura katkısının üst düzeyde olduğunu söylemek mümkün değildir. Demokratik olduğu iddiasıyla yapılan

seçimlerinde uluslararası gözlemci raporlarına göre pek de öyle olmadığı anlaşılmaktadır.

Türkmenistan, anılan ülkeler arasında tam bir ara form olarak zikredilebilir. Doğal kaynaklarını halkın istifadesine sunması bakımından Kazakistan'a benzemekle birlikte, Niyazov'un (Türkmenbaşı) yönetim anlayışının büyük ölçüde Berdimuhammedov döneminde de devamı ve Türk cumhuriyetlerinin ortak organizasyonlarına mesafeli olması bakımından Özbekistan'ı andırmaktadır. Olası bir Türk baharında Türkiye'nin etkisi ise mevcut halin devamının söz konusu olduğu senaryoda –Azerbaycan dışında- son derece sınırlı olacaktır. Zira henüz Türkiye Asya'nın derinliğine uzanan Türk coğrafyasında Arap coğrafyasında olduğu kadar saygın ve etkin değildir.

Türkiye'nin Libya'da işaretlerini verdiği, Suriye'de söylemden eyleme dönüşmesi beklenen bahara aktif müdahale politikasının Türk coğrafyasında oluşabilecek dalgalanmalarda izleyeceği seyir önem taşımaktadır. Rusya'nın birinci derece etki sahası kabul edilen bölgede Türkiye'nin batı blokuyla ortak tavır benimsemesi, uluslararası krizlerde güç kullanımına oldukça meyilli ve tecrübeli bir güçle, soğuk savaş sonrası ilk defa büyük çaplı gerginliğe yol açma potansiyeli taşımaktadır.